

KÜM irattára. Párizsi táviratok (eredeti tisztázat)

¹ John Foster Dulles amerikai republikánus, hidegháborús politikus. 1946–1950 között az USA ENSZ-képviselője, 1953–1959 között külügyminiszter.

386. KÁROLYI MIHÁLY TÁVIRATA A MAGYAR KÜLÜGYMINISZTERIUMHOZ

(Párizs, 1947. december 8.)

Vonatkozással 91 számú rejtjeltáviratomra:

Budapestre utazásomat, tekintettel itteni politikai helyzetre, elhalasztom, csupán svájci útíttervet valósítom meg. Sürgető ügyek letárgyalására kérem Havas titkárt hat napra haza rendelni karácsony előtt.

KÜM irattára. Párizsi táviratok (eredeti tisztázat)

387. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. december 8.)

Tárgy: Belpolitikai helyzet és sztrájkok Franciaországban

A Schuman-kormány megalakulása óta, melyet a francia baloldal joggal provokációnak fog fel, három fronton folyik küzdelem a kormány által képviselt reakciós erők és a baloldal között. Először is a Kamarában, ahol a kommunista párt és vele szimpatizáló kisebb pártonkívüli csoportok rohamra mennek a Schuman-kormány által benyújtott antidemokratikus törvényjavaslatok ellen. A párt az obstrukcióig is elment, és ezzel elérte azt, hogy a november 28-i ülés, amelynek végéig a kormány és a házelnök (Herriot) a két törvény megszavazását kívánta a nemzetgyűléstől, fiktíve még most is tart: az ülésterem naptára [a] november 28-as dátumot mutatja. Schumannak csak úgy sikerült a törvényjavaslatok első szakaszait elfogadtatni, hogy erőszakos rendszabályokat is alkalmaztak (pl. Calas kommunista képviselő esetében). A Nemzetgyűlést egyre inkább és egyre feltűnőbben veszik körül a kirendelt fegyveres csapatok és az ülésteremben tovább folyik a kommunisták és fegyvertársaik elkeseredett harca az általuk joggal antidemokratikus és köztársaságellenesnek bélyegzett törvényjavaslatokkal szemben, amelyek 80 000 újoncnak a rendőrséghez való csatolását kívánják és a sztrájkra és szabotázsra való felhívást is súlyos büntetéssel sújtják. A viták során érezhetővé vált, hogy a szocialista párt és a szocialista miniszterek sem tudják magukat teljesen a Schuman-féle javaslatok szövegével azonosítani. Információink szerint a minisztertanács valóságos pánikhangulatban fogadta el november 27-én ezeket a rendőri szellemű törvényjavaslat-szövegeket, és most már a szocialista képviselők is kezdenek szembefordulni a törvényjavaslattal. Maga Daniel Mayer munkaügyi miniszter is javasolta már e törvényjavaslatok tárgyalásának elhalasztását, nyilván a szocialista szakszervezeti csoport vezetőinek és a szocialista párt tömegeinek nyomására. Mayer be akarta adni lemondását is, és információink szerint Blum volt az, aki rábeszélte Mayert a maradásra.

Jellemző az is, hogy a Calas kommunista képviselő kizárására vonatkozó indítványt három szocialista képviselő ostentative nem szavazta meg. A szocialista képviselőcsoport és miniszterek eme ingadozó magatartása nem változtat azon a tényen, hogy a francia munkásság előtt egyedül a kommunista párt és a kisebb pártonkívüli ellenálló cso-

portok képviselik ma a demokráciát és a köztársasági intézményeket a Schuman-kormány intézkedéseivel szemben.

A másik front, amelyen a küzdelem a kormány és a baloldali tömegek között folyik, a szakszervezetek frontja. A szakszervezetek vezetőségének többsége, mely a szakszervezeti tagok többségére támaszkodik, egymás után adja meg különböző iparágakban a jelszót a sztrájkra, amely sztrájkoknak a célja minden esetben a béremelés, különösen a létminimum felemelése, amely sztrájkoknak azonban természetesen politikai jelentősége is van a mai helyzetben. A szakszervezeti vezetőségnek kisebbségi csoportja, melynek élén a szocialista Jouhaux áll, viszont helyteleníti a sztrájkokat és elfogadja Mayer munkaügyi miniszternek azt a javaslatát, hogy előbb álljanak munkába mindenütt a munkások és a tisztviselők, azután majd lehet tárgyalni az áremelkedéseknek megfelelő bér emelését. Maga Jouhaux egyébként csoportjával együtt a Schumann-féle törvényjavaslatokat elítéli, és egész magatartásán látszik, hogy nem akarja szervezetileg is kettészakítani a szocialista-kommunista vezetés alatt álló szakszervezeteket. A kommunista párt és sajtója egyébként nem is támadja személyében Jouhaux-t, bár természetesen élesen elítéli a szocialista miniszterek magatartását. Benoit Frachon¹ a CGT (Szakszervezeti Szövetség) főtitkára és a többségi kommunista csoport vezetője ma reggeli nyilatkozatában bejelenti a munkaügyi miniszterrel folytatott egynapos tárgyalások megszakadását. A nyilatkozatból kiderül, hogy a tárgyalások megszakítása azért történt meg, mert nem látták azt a szándékot Mayer miniszternél, hogy a munkásság követeléseit teljesíteni akarná. A munkásság főbb követeléseit Frachon szerint a következők:

1. Kártérítés megállapítása november 1-jétől kezdődőleg, mely mindaddig fizetendő, amíg az új minimális béreket meg nem állapítják;
2. a létminimumot biztosító minimális béreknek automatikus revíziója az áraknak megfelelően (azaz mozgó bérskála).

Ezekre a követelésekre azt a választ kapták a kormánytól, hogy a kártérítést csak november utolsó hetére hajlandó kifizettetni, a kártérítést azonban a sztrájkolók nem kapják meg. Ami az új minimális béreket illeti, ezeket a kormány december elsején kívánja életbe léptetni, de azzal a feltétellel, hogy július 1-jéig azok nem revideálhatók. Frachon elfogadhatatlannak ítéli ezeket a javaslatokat és rámutat arra, hogy az utóbbi három hónap alatt 30%-kal emelkedett a megélhetési költség Franciaországban. Miután egy reakciós kormánnyal állunk szemben, mondja Frachon, nem vitás, hogy ezentúl is, sőt fokozott mértékben a dolgozó tömegekre fogják háritani az inflációs és a gazdasági nehézségek egész súlyát.

„A munkásosztály tudja – mondotta Frachon –, hogy a demokratikus szabadságjogokat azért akarják megbéklyózni, hogy még nagyobb nyomorba taszítsák a munkásosztályt. Az éhség ellen küzdve az új bűnös törvények ellen is küzd a francia dolgozó nép.”

Jólértesült baloldali körökben Frachon ezen kijelentéséből azt is kiolvassák, hogy a szakszervezeti vezetőség nem zárkózik el a tárgyalásoktól, ha kilátásuk van arra, hogy a munkásság jogos követeléseit teljesítsék. Jobboldali körökben a Jouhaux- és Frachon-csoport közötti aránylag korrekt viszonyt úgy magyarázzák, hogy a többségi csoport fel akarja használni a szocialista kisebbségi csoportot arra, hogy szűkség esetén újra elkezdhesse a tárgyalásokat. Az, hogy Jouhaux csoportja élesen szembefordult a köztársaság-ellenes törvényekkel, mindenesetre lehetővé teszi azt, hogy a két csoport között ne szakadjon meg az érintkezés, de a bányákban és az üzemekben és a hivatalokban mindenesetre szemben állnak egymással a két csoportnak a képviselői, bár nem olyan élesen, mint a képviselőházban vagy a sajtóban, ahol például a szocialista Populaire rendkívül élesen támadja a kommunisták sztrájktaktikáját.

Ami ezt a sztrájtaktikát illeti, erre nézve is különböző interpretációkkal állunk szemben. Francia jobboldali körökben azt hangoztatják, hogy a CGT többségi csoportja és a kommunista párt általános sztrájkot kísérelt létrehozni, és hogy ez a kísérlet megbukott. Szakszervezeti körökben viszont megállapítják, hogy sem a kommunista párt, sem a szakszervezeti vezetőség nem adott ki ilyen jelszót, és hogy a sztrájkmozgalom különböző nehézségek ellenére végeredményben terjedő tendenciát mutat. Valószínűleg helyes az az elmélet, hogy a szakszervezeti vezetőség egyes iparágakban az általános sztrájk létrehozására törekszik, és ha azt tapasztalják, hogy egy-egy iparág munkásait a nélkülözések és a fenyegetések a sztrájk felhagyására kényszerítik, úgy újabb és újabb iparágakban, vagy szakszervezeti csoportokban indítja meg a sztrájkot. A sztrájkok megindulásakor rendszerint sikeresek, a szocialista munkások és tisztviselők közül is sokan sztrájkba lépnek, de azután sokszor fellép egy ellenkező áramlat, és bizonyos szektorokban helyreáll a munka. Ez történt pl. a francia államvasutaknál, kivéve a déli départmentokat, ahol a közlekedés még mindig meg van bénulva. A Parlament és a Szakszervezeti Szövetség mellett a harc tehát a *sztrájk-fronton* is dúl, és nyilvánvaló, hogy itt fog eldőlni az ütközet a munkásság és a Schuman-kormány között.

A sztrájkmozgalom súlypontja továbbra is az északi bányavidék, ahol ismét a sztrájk-örsegek az urai a helyzetnek a legtöbb bányában. Kommunista oldalon döntő jelentőséget tulajdonítanak a bányászsztrájkoknak, mert ha a széntermelés hosszabb időre megbénul, akkor az elektromos áramszolgáltatás és a vonatközlekedés is veszélybe kerül. Az elektromos műveket a sztrájk kitörése pillanatában karhatalom szállta meg, és ott jelenleg tengerész- és műszaki csoportok biztosítják az üzemet.

Miközben a közüzemi és köztisztviselői és tanítói sztrájkmozgalom némiképpen alábbhagy, új sztrájkok keletkeznek a kereskedelmi alkalmazottak és az autóiipari munkások körében. Különösen nagy jelentőségű a párizsi Renault gyárban kitört sztrájk, ahol a kisebbségi (szocialista) szakszervezeti csoport kívánságára összehívták a munkásokat, hogy titkos szavazásban nyilatkozzanak arról, hogy egyetérteneke-e a többségi szakszervezeti csoport sztrájkfelhívásával. Az eredmény meglepően kedvező volt a Frachon-csoport szempontjából: a 20 000 munkás közül csupán 2500 volt hajlandó részt venni a szavazáson, és ezek közül is csak 1500 szavazott a sztrájk ellen.

Igen érdekes a karhatalom magatartása a sztrájkolókkal szemben: igen jól informált baloldali körökből nyert értesüléseim szerint a párizsi rendőrségnek 10-15%-a szimpatizál a sztrájkolókkal, a vidéki csendőrségben az arány jobb. Teljesen megbízható a kormány szempontjából a Garde Mobile, azonban helyenként ezek a csapatok is visszavonultak, ahol a sorkatonaság nem támogatta őket az igen bátran fellépő munkássággal szemben, pl. St. Étienne-ben, ahol a sztrájkolók 4 katonaságtól átvett harckocsival operáltak, továbbá Nizzában és Avignonban. Ami a sorkatonaságot illeti, a jelek szerint ezt a sztrájkolók ellen a kormány nemigen tudja felhasználni, ha csak nem hozat gyarmati területről vagy a németországi megszálló seregből különleges, számára megbízható osztagokat. Mindenesetre aggasztó jel, hogy a párizsi rádiót a francia gyarmati hadsereg osztagai biztosítják, Nizzában pedig szenegáli csapatok kivonulását rendelték el, bár ezt a parancsot később visszavonták. Marseille-ban a marokkói lövészeket vonultatták fel a sztrájkoló dokkerek ellen.

Általában meg lehet állapítani, hogy a karhatalom felvonultatása nem hozta meg a kívánt eredményt, és hogy a sztrájkolókat inkább a nélkülözések hajtják vissza a munkába, semmint a karhatalmi fenyegetések.

A rendőri intézkedések leginkább a külföldi eredetű munkásokat sújtják. Maga Schuman miniszterelnök is fenyegető kijelentéseket tett a kamarában „a külföldről jött elemek ellen”, akiket a sztrájkok és szabotázások támogatásával vádolt. Jellemző, hogy a

Párizs-lille-i vasútvonal ellen elkövetett, több halálos áldozatot követelő merénnyel kapcsolatban a párizsi jobboldali sajtó ismét „idegeneket” emleget. Viszont az Aurore, a jobboldali radikálisok lapja kénytelen elismerni, hogy nem az idegenek sztrájkolnak, hanem a francia munkások.

A kommunista párt sajtója ellen a sztrájkellenes törvények benyújtásával egyidejűleg megkezdett rendőri akció egyelőre szünetel.

Jelenleg tehát teljes erővel folyik a kormány és a szakszervezeti többség, illetve a francia kommunista párt közötti küzdelem. Ennek a harcnak a következményei és kihatásai még beláthatatlanok, annál is inkább, mert hiszen ezzel párhuzamosan Olaszországban is folyik egy hasonló küzdelem, Londonban pedig a négyhatalmi konferencia vitái. Washingtonban a Marshall-terv körül folynak döntő tárgyalások. A londoni és washingtoni események pedig szükségképpen kölcsönhatásban állnak a francia és olasz eseményekkel.

Bidault külügyminiszter rövid látogatása Párizsban ezzel kapcsolatban különböző találgatásokra adott okot. Információim szerint a francia külügyminiszter azt az üzenetet hozta Marshall külügyminisztertől Londonból, hogy az amerikai kölcsön realizálásának lehetősége szorosan összefügg a sztrájkmozgalom megszűnésével. Az információk szerint Bidault a konfliktus elsímitására adott tanácsot Schumannnak és Léon Blumnak. (Érdekes, hogy Blum több nap óta nem tett a nyilvánosság előtt nyilatkozatot a sztrájkhelyzettel kapcsolatban.) Ebben a szituációban, amikor egyre többen kezdtek beszélni a kiegyezés lehetőségéről, következett be [a] számos halálos áldozatot követelő Arras melletti vasúti merénnyel, amellyel kapcsolatban a kommunista sajtó, de a kamarai képviselőcsoport is szélsőjobboldali provokációról beszél, míg Anxionnas radikális képviselő, Michel Clémenceau, a PRL elnöke és Godin, a parlamenti gaulleista csoport főtitkára a sztrájkagitációt teszi felelőssé a merénnyért. Charles Tillon kommunista képviselő, volt közlekedési miniszter a kormány felelősségét állapította meg. Pineau munkaügyi miniszter nyilatkozatában elkerüli a felelősség felvetésének kérdését, és azon óhajának ad kifejezést, hogy a szociális küzdelem elcsendesedjék.

Kétségtelennek látszik, hogy a sztrájkok elhúzódása felboríthatja az ún. távolabbi Marshall-segély számításait, hiszen komoly kieséseket okoz a francia termelésben. Erre a Le Monde is rámutat. Mindezt csak azért említem meg, hogy rámutassak arra, hogy az a küzdelem, amely Franciaországban folyik és amelyről még nem lehet tudni, hogy hová vezet, kihatásaiban összefonódik világpolitikai küzdelmekkel és döntésekkel.

PIL 283. f. 12/109. ó. e. (egykorú másolat)

¹ Benoit Frachon vasesztergályos, francia kommunista szakszervezeti vezető. 1936-ban a CGT titkára, 1945-ben főtitkára, majd elnöke, a Szakszervezeti Világszövetség alelnöke.

388. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. december 10.)

Hivatkozással más úton érkezett utasításra tisztelettel felterjesztem a Nyugati Hírnök legutóbbi öt számát (október 31., november 7., november 21., november 28. és december 5-ikét). Szabadjon ezzel kapcsolatban rámutatnom arra, hogy a december 5-i szám „A függöny aláhullott” című vezércikke elég érdekes képet ad a magyar antidemokrátikus emigráció mai taktikai magatartásáról.

A lap beszámol Sulyok Dezső párizsi látogatásáról, valamint a Sulyok- és Peyer-féle ausztriai megállapodásról is.